

ΠΡΟΣ ΓΑΛΑΤΑΣ¹

[Introduction]
[Salutation]

1.1 Παυλος, αποστολος—ουκ απ' ανθρωπων ουδε δι' ανθρωπου, αλλα δια Ιησου Χριστου και Θεου Πατρος του εγειραντος αυτον εκ νεκρων—2 και οι συν εμοι παντες αδελφοι, ταις εκκλησιαις της Γαλατιας: 3 Χαρις υμιν και ειρηνη απο Θεου Πατρος και Κυριου ημων² Ιησου Χριστου, 4 του δοντος εαυτον περι³ των αμαρτιων ημων οπως εξεληται ημας εκ του ενεστωτος αιωνος⁴ ποιηρου, κατα το θελημα του Θεου και Πατρος ημων, 5 ω̄ η̄ δοξα εις τους αιωνας των αιωνων. Αμην.

[Paul is disappointed]

6 Θαυμαζω οτι ουτως⁵ ταχεως μετατιθεσθε απο του καλεσαντος υμας εν χαριτι Χριστου⁶ εις ετερον ευαγγελιον 7—ο ουκ εστιν αλλο, ει μη τινες εισιν οι ταρασσοντες υμας και θελοντες μεταστρεψαι το ευαγγελιον του Χριστου. 8 Αλλα και εαν ημεις, η αγγελος εξ ουρανου, ευαγγελιζεται υμιν⁷ παρ' ο ευηγγελισαμεθα υμιν, αναθεμα εστω! 9 Ως προειρηκαμεν,⁸ και αρτι παλιν λεγω: Ει τις υμας⁹ ευαγγελιζεται παρ' ο παρελαβετε, αναθεμα εστω!!

10 Αρτι γαρ ανθρωπους πειθω, η τον Θεον? Η ζητω ανθρωποις αρεσκειν? Ει γαρ¹⁰ ετι ανθρωποις ηρεσκον, Χριστου δουλος ουκ αν ημην.

[Paul's credentials]

1.11 Γνωριζω δε¹¹ υμιν, αδελφοι, το ευαγγελισθεν υπ' εμου οτι ουκ εστιν κατα ανθρωπον· 12 ουδε γαρ εγω παρα¹² ανθρωπου παρελαβον αυτο, ουτε εδιδαχθην, αλλα δι' αποκαλυψεως¹³ Χριστου.

[How he was before]

13 Ηκουσατε γαρ την εμην αναστροφην ποτε εν τω Ιουδαισμο, οτι καθ' υπερβολην εδιωκον την εκκλησιαν του Θεου και επορθουν αυτην· 14 και προεκοπτον εν τω Ιουδαισμο υπερ πολλους συνηλικιωτας¹⁴ εν τω γενει μου, περισσοτερωσ ζηλωτης υπαρχων των πατρικων μου παραδοσεων.

[Then he was re-cycled]

15 Οτε δε ευδοκησεν ο Θεος¹⁵—ο αφορισας με εκ κοιλιας μητροσ μου και καλεσας¹⁶ δια της χαριτος αυτου—16 αποκαλυψαι τον Υιον αυτου εν εμοι ινα ευαγγελιζωμαι¹ αυτον

¹ Both the Text and the apparatus are the responsibility of Wilbur N. Pickering, ThM PhD. I venture to affirm to the reader that all original wording of Galatians is preserved in this edition, if not in the Text, at least in the apparatus. "Diminish not a word" Jeremiah 26:2 (see Deut. 4:2 and Luke 4:4, "every word" [as in 99.6% of the MSS]). The last note at the end of this book gives explanation about the apparatus.

² και κυριου ημων f³⁵ P^{46,51}B [75%] RP, HF, OC, TR, CP || ~ 312 xA [9%] NU || 12 [16%]

³ περι f³⁵ P⁴⁶ xA [55%] RP, HF, CP || υπερ P⁵¹B [45%] OC, TR, NU

⁴ ενεστωτος αιωνος f³⁵ [98%] RP, HF, OC, TR, CP || ~ 2 του 1 P^{46,51} xA, B [2%] NU

⁵ ουτως f^{35/3} P⁵¹ xA, B [65%] RP, HF, CP, NU || ουτω f^{352/3} P⁴⁶ [34%] OC, TR || --- [1%] (I include this for the record, to show that the dropping of final *sigma* before a consonant was by no means automatic, and thus to 'justify' my use of the full form at all points. The percentage at 4:3 and 4:29 is even higher.)

⁶ χριστου f³⁵ P⁵¹ xA, B [97%] RP, HF, OC, TR, CP [NU] || --- P⁴⁶ [0.5%] || three other variants [2.5%]

⁷ ευαγγελιζεται υμιν f³⁵ (A) (53.7%) RP, OC, TR, CP [NU] || ~ 21 P⁵¹B (1.5%) || ευαγγελιζεται 2 (43.7%) HF || 1 x (1.2%) (Scattered among the variants, 1.5% of the MSS have ημιν, 4.4% have υμας, 1.3% and A have ευαγγελισηται, 0.3% have ευαγγελισεται, 1% have ευαγγελιζητε, 0.5% have ευαγγελιζετε.)

⁸ προειρηκαμεν *rell* || προειρηκα x [8%] || --- [4%]

⁹ υμας *rell* || υμιν [6%] CP

¹⁰ γαρ f³⁵ [96%] RP, HF, OC, TR, CP || --- P⁴⁶ xA, B [4%] NU

¹¹ δε f³⁵ P⁴⁶ xA [97%] RP, HF, OC, TR, CP || γαρ B [1%] NU || --- [2%] || one other variant

¹² παρα *rell* || παρ P⁴⁶ CP

¹³ αποκαλυψεως f³⁵ [30%] || 1 ιησου P⁴⁶0261 xA, B [70%] RP, HF, OC, TR, CP, NU

¹⁴ συνηλικιωτας *rell* || 1 μου CP

¹⁵ ο θεος f³⁵ xA [98.5%] RP, HF, OC, TR, CP [NU] || --- P⁴⁶B [1.5%]

¹⁶ καλεσας *rell* || 1 με (7.8%) || --- P⁴⁶ (0.7%) || two other variants (0.5%)

εν τοις εθνεσιν, ευθεως ου προσανεθεμην σαρκι και αιματι, 17 ουδε ανηλθον εις Ἱεροσολυμα προς τους προ εμου αποστολους· αλλα² απηλθον εις Αραβιαν, και παλιν ὑπεστρεψα εις Δαμασκον.

[A new life and ministry]

18 Επειτα, μετα ετη τρια,³ ανηλθον εις Ἱεροσολυμα ιστορησαι Πετρον,⁴ και επεμεινα προς αυτον ἡμερας δεκαπεντε. 19 (Ἐτερον δε των αποστολων ουκ ειδον, ει μη Ιακωβον, τον αδελφον του Κυριου. 20 “Α δε γραφω ὑμιν, ιδου ενωπιον του Θεου οτι ου ψευδομαι.) 21 Επειτα ηλθον εις τα κλιματα⁵ της Συριας και της Κιλικιας. 22 Ημην δε αγνοουμενος τω προσωπω ταις εκκλησιαις της Ιουδαιας (ταις εν Χριστω) 23—μονον δε ακουοντες ησαν οτι “Ο διωκων ἡμας ποτε νυν ευαγγελιζεται την πιστιν ἣν ποτε επορθει.” 24 Και εδοξαζον εν εμοι τον Θεον.

[How he was recognized by the apostolate]

2.1 Επειτα δια δεκατεσσαρων ετων παλιν ανεβην εις Ἱεροσολυμα μετα Βαρναβα, συμπαραλαβων και Τιτον. 2 Ανεβην δε κατα αποκαλυψιν και ανεθεμην αυτοις το ευαγγελιον ὃ κηρυσσω εν τοις εθνεσιν.—Κατ’ ιδιαν δε τοις δοκουσιν, μη πως εις κενον τρεχω, ἢ εδραμον. 3 Αλλ’ ουδε Τιτος, ὁ συν εμοι, Ἕλλην ων, ηναγκασθη περιτμηθηναι· 4 δια δε τους παρεισακτους ψευδαδελφους (οἵτινες παρεισηλθον κατασκοπησαι την ελευθεριαν ἡμων, ἣν εχομεν⁶ εν Χριστω Ιησου, ινα ἡμας καταδουλωσωνται⁷), 5 οἷς ουδε προς ὦραν ειξαμεν⁸ τη ὑποταγη, ινα ἡ αληθεια του ευαγγελιου διαμεινη προς ὑμας.—6 Απο δε των δοκουντων ειναι τι (ὅποιοι ποτε⁹ ησαν ουδεν μοι διαφερει· προσωπον¹⁰ Θεος ανθρωπου ου λαμβανει¹¹)—εμοι γαρ οἱ δοκουντες ουδεν προσανεθεντο, 7 αλλα τουναντιον, ιδοντες οτι πεπιστευμαι το ευαγγελιον της ακροβυστιας, καθως Πετρος της περιτομης 8 (ὁ γαρ ενεργησας Πετρω εις αποστολην της περιτομης ενηργησεν και εμοι¹² εις τα εθνη), 9 και γνοντες¹³ την χαριν την δοθειςαν¹⁴ μοι, Ιακωβος και Κηφας και Ιωαννης, οἱ δοκουντες στυλοι ειναι, δεξιας εδωκαν εμοι και Βαρναβα κοινωνιας, ινα ἡμεις μεν¹⁵ εις τα εθνη, αυτοι δε εις την περιτομην· 10 μονον¹⁶ των πτωχων ινα μνημονευωμεν,¹⁷ ὃ και εσπουδασα αυτο τουτο ποιησαι.

[Paul has to rebuke Peter]

11 Ὅτε δε ηλθεν Πετρος¹⁸ εις Αντιοχειαν, κατα προσωπον αυτω αντεστην, οτι κατεγνωσμενος ἦν. 12 Προ του γαρ ελθειν τινας απο Ιακωβου, μετα των εθνων συνησθιεν.¹⁹ 13 ὅτε δε ηλθον ὑπεστελλεν και αφωριζεν²⁰ ἑαυτον, φοβουμενος τους εκ περιτομης. 13 Και

¹ ευαγγελιζωμαι f³⁵ xA,B [73%] RP, HF, OC, TR, CP, NU || ευαγγελιζομαι [25%] || ευαγγελισωμαι P⁴⁶ [1%] || two other variants [1%]

² αλλα rell || αλλ [8%] TR

³ ετη τρια rell || ~ 21 xA [10%]

⁴ πετρον f³⁵ (97.8%) RP, HF, OC, TR, CP || κηφαν P^{46,51} xA,B (2.2%) NU

⁵ κλιματα rell || κληματα A [14%]

⁶ εχομεν rell || εχωμεν [12%]

⁷ καταδουλωσωνται f³⁵ [97%] RP, HF, OC, TR, CP || καταδουλωσουσιν xA,B,C [1.5%] NU || καταδουλωσωσιν P⁴⁶ [1%] || three other variants

⁸ ειξαμεν rell || ηξαμεν [12%]

⁹ ποτε rell || τε [1%] CP

¹⁰ προσωπον f³⁵ B,C [92%] RP, HF, OC, TR || 1 ο P⁴⁶ xA [8%] CP [NU]

¹¹ λαμβανει rell || συλλαμβανει CP

¹² και εμοι f³⁵ xA,B [90%] RP, HF, OC, TR, CP, NU || καμοι P⁴⁶ A,C [8%] || 1 εν 2 [2%]

¹³ γνοντες rell || γνωντες [15%]

¹⁴ δοθειςαν rell || δοθησαν [11%]

¹⁵ μεν f³⁵ A,C [45%] RP || --- xB [55%] HF, OC, TR, CP, NU

¹⁶ μονον rell || 1 δε [3%] CP

¹⁷ μνημονευωμεν rell || μνημονευομεν [15%]

¹⁸ πετρος f³⁵ (92.8%) RP, HF, OC, TR, CP || κηφας xA,B,C (6.2%) NU || a long omission (1%)

¹⁹ συνησθιεν rell || συνισθιεν [4.5%] CP || συνησθειον P⁴⁶ [0.5%] || two other variants

²⁰ αφωριζεν rell || αφοριζεν [17%]

συνυπεκριθησαν¹ αυτω και² οί λοιποι Ιουδαιοι, ώστε και³ Βαρναβας συναπηγη αυτων τη υποκρισει.⁴ 14 Αλλ' ότε ειδον⁵ ότι ουκ ορθοποδουσιν προς την αληθειαν του ευαγγελιου, ειπον τω Πετρω⁶ εμπροσθεν παντων: "Ει συ, Ιουδαιος ύπαρχων, εθνικως ζης και ουκ Ιουδαιικως,⁷ τί⁸ τα εθνη αναγκαζεις Ιουδαιζειν? 15 'Ημεις φυσει Ιουδαιοι (και ουκ εξ 'εθνων άμαρτωλοι'), 16 ειδοτες⁹ ότι ου δικαιοται ανθρωπος εξ εργαων νομου εαν μη δια πιστεως Ιησου Χριστου, και ήμεις εις Χριστον Ιησουν επιστευσαμεν, ίνα δικαιοθωμεν εκ πιστεως Χριστου και ουκ εξ εργαων νομου· διοτι¹⁰ ου δικαιοθησεται εξ εργαων νομου¹¹ πασα σαρχ. 17 Ει δε ζητουντες δικαιοθηναι εν Χριστω εύρεθημεν και αυτοι άμαρτωλοι, αρα Χριστος άμαρτιας διακονος? Μη γενοιτο!

18 "Ει γαρ ά κατελυσα ταυτα παλιν οικοδομω, παραβατην εμαυτον συνιστημι.¹² 19 Εγω γαρ δια νομου νομω απεθανον ίνα Θεω ζησω. 20 Χριστω συνεσταυρωμαι, ζω δε ουκετι εγω ζη δε εν εμοι Χριστος· ό δε νυν ζω εν σαρκι εν πιστει ζω τη του Υίου του Θεου, του αγαπησαντος με και παραδοντος έαυτον ύπερ εμου. 21 Ουκ αθετω την χαριν του Θεου· ει γαρ δια νομου δικαιοσυνη, αρα Χριστος δωρεαν απεθανεν."

[Law or faith]

3.1 Ω ανοητοι Γαλαται! Τίς ύμας εβασκηεν¹³ τη αληθεια μη πειθεσθαι,¹⁴ οίς κατ' οφθαλμους Ιησους Χριστος προεγραφη εν ύμιν¹⁵ εσταυρωμενος? 2 Τουτο μονον θελω μαθειν αφ' ύμων: εξ εργαων νομου το Πνευμα ελαβετε, ή εξ ακοης πιστεως? 3 Ούτως ανοητοι εστε? Εναρξάμενοι Πνευματι, νυν σαρκι επιτελεισθε? 4 Τοσαυτα επαθετε εικη—ει γε και¹⁶ εικη? 5 'Ο ουν επιχορηγων ύμιν το Πνευμα και ενεργων δυναμεις εν ύμιν, εξ εργαων νομου, ή εξ ακοης πιστεως?—6 καθως 'Αβρααμ¹⁷ επιστευσεν τω Θεω και ελογισθη αυτω εις δικαιοσυνην.

7 Γινωσκετε αρα ότι οί εκ πιστεως, ούτοι εισιν υιοί¹⁸ 'Αβρααμ. 8 Προιδουσα δε ή Γραφη ότι εκ πιστεως δικαιοι τα εθνη ό Θεος, προεηγγελισατο τω 'Αβρααμ ότι "Ενευλογηθησονται¹⁹ εν σοι παντα τα εθνη." 9 'Όστε οί εκ πιστεως ευλογουνται συν τω πιστω 'Αβρααμ.

¹ συνυπεκριθησαν *rell* || συνυποκριθησαν CP || two other spellings [3%]

² και *f*³⁵ *κ*A,C [99%] RP,HF,OC,TR,CP[NU] || --- *P*⁴⁶B [1%]

³ και *rell* || --- CP

⁴ αυτων τη υποκρισει *rell* || ~ 312 [10%]

⁵ ειδον *rell* || ιδον A [13%]

⁶ πετρω *f*³⁵ (94.5%) RP,HF,OC,TR,CP || κηφα *P*⁴⁶ *κ*A,B,C (4.6%) NU || a long omission (0.8%)

⁷ ζης και ουκ (ουχ 4.3%, ουχι 4.3%) Ιουδαιικως *f*³⁵ (86.9%) RP,HF,OC,TR(CP) || 124 (5%) || ~ 2 ουχι 41 B (1.7%) NU || ~ 2 ουχ (ουκ 1.7%) 41 *κ*A,C (3.7%) || 1 *P*⁴⁶ (0.7%) || ~ 341 (0.7%) || ~ 241 (0.3%) || 134 (0.3%) || a long omission (0.8%)

⁸ τι *f*³⁵ [93.5%] RP,HF,OC,TR,CP || πως *P*⁴⁶ *κ*A,B,C [6.5%] NU

⁹ ειδοτες *f*³⁵ *P*⁴⁶A [80%] RP,HF,TR,CP || 1 δε *κ*B,C [10%] OC[NU] || 1 ουν [10%] (OC has small print.)

¹⁰ διοτι *f*³⁵ C [88%] RP,HF,OC,TR,CP || οτι *P*⁴⁶ *κ*A,B,I [4%] NU || --- [8%]

¹¹ ου δικαιοθησεται εξ εργαων νομου *f*³⁵ [95%] RP,HF,OC,TR,CP || ~ 34512 *P*⁴⁶ *κ*A,C,I [4%] NU || ~ 3452 B || three other variants

¹² συνιστημι *f*³⁵ [90%] RP,HF,OC,TR,CP || συνιστανω *P*⁴⁶ *κ*A,B,C [3%] NU || seven other variants, based on the two main ones [7%]

¹³ εβασκηεν *f*³⁵ [50%] CP || εβασκανεν *κ*A,B,C [50%] RP,HF,OC,TR,NU (Why would medieval monks revive a classical spelling?)

¹⁴ τη (-τη CP) αληθεια μη πειθεσθαι (πειθεσθε 3.6%) *f*³⁵ C (97%) RP,HF,OC,TR(CP) || --- *κ*A,B (3%) NU

¹⁵ εν ύμιν (ημιν 1%) *f*³⁵ (90.5%) RP,HF,OC,TR,CP || --- *κ*A,B,C (9.5%) NU

¹⁶ και *rell* || --- *P*⁴⁶ CP

¹⁷ άβρααμ *f*³⁵ [40%] || αβρααμ [60%] RP,HF,OC,TR,CP,NU (Since collators down through the years have generally not bothered to record breathing marks, the percentages are guesses, but the testimony of *f*³⁵ is guaranteed. Unless an uncial consistently marks breathing, the absence of a mark cannot be trusted.) [When Jehovah changed Abram's name to Abraham (Genesis 17:5) the intervocalic aspiration in Hebrew is adequately represented in English by 'h'; but so far as I know, there is no way in Greek to indicate intervocalic aspiration within a word—the only alternative to losing the aspiration altogether would be to place it at the beginning of the word, as *f*³⁵ does.]

¹⁸ εισιν υιοι *f*³⁵ A,C [90%] RP,HF,OC,TR,CP || ~ 21 *P*⁴⁶ *κ*B [1.5%] NU || 1 οι 2 [8.5%]

¹⁹ ενευλογηθησονται *f*³⁵ *P*⁴⁶ *κ*A,B,C [90%] RP,HF,OC,TR,CP,NU || ευλογηθησονται [10%] some TRs

[The curse of the law]

10 Ὅσοι γὰρ ἐξ ἐργῶν νομοῦ εἰσιν, ὑπο καταραὶν εἰσιν· γεγραπται γὰρ,¹ “Ἐπικαταρατὸς πας ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν² πασὶν τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νομοῦ, τοῦ ποιῆσαι αὐτὰ.” 11 Ὅτι δὲ ἐν³ νόμῳ οὐδεὶς δικαιοῦται παρὰ τῷ Θεῷ δηλον, ὅτι “Ὁ δικαῖος ἐκ πίστεως ζῆσεται.” 12 Ὁ δὲ νόμος οὐκ ἐστὶν ἐκ πίστεως, ἀλλ’ “Ὁ ποιήσας αὐτὰ ἀνθρώπος⁴ ζῆσεται ἐν αὐτοῖς.”

13 Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγοράσεν ἐκ τῆς καταραῆς τοῦ νομοῦ, γενομενός⁵ ὑπὲρ ἡμῶν καταρα—γεγραπται γὰρ,⁶ “Ἐπικαταρατὸς πας ὁ κρεμαμένος ἐπὶ ξύλου”—14 ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ Ἀβραάμ γενῆται⁷ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Πνεύματος λαβῶμεν διὰ τῆς πίστεως.

[The covenant with Abraham]

15 Ἀδελφοί:⁸ κατὰ ἀνθρώπον λέγω· ὁμῶς ἀνθρώπου, κεκυρωμένην διαθήκην οὐδεὶς ἀθετεῖ ἢ ἐπιδιατάσσεται. 16 Τῷ δὲ Ἀβραάμ ἐρρηθήσαν⁹ αἱ ἐπαγγελίαι, καὶ τῷ σπερματι αὐτοῦ. Οὐ λέγει “καὶ¹⁰ τοῖς σπερμασίν”, ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ’ ὡς ἐφ’ ἑνός, “καὶ τῷ σπερματι σου”,¹¹ ὅς ἐστὶν Χριστός. 17 Τοῦτο δὲ λέγω: διαθήκην προκεκυρωμένην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς Χριστὸν¹² ὁ μετὰ ἐτη τετρακοσία καὶ τριακοντα¹³ γεγονώς νόμος οὐκ ἀκυροί, εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν. 18 Εἰ γὰρ ἐκ νόμου ἡ κληρονομία, οὐκετι ἐξ ἐπαγγελίας, τῷ δὲ Ἀβραάμ δι’ ἐπαγγελίας κεχαρισται ὁ Θεός.

[The law was a guardian]

19 Τί οὖν ὁ νόμος? Τῶν παραβάσεων χάριν προσετέθη, ἀχρὶς οὐ ἐλθῆ το σπέρμα ὧ¹⁴ ἐπηγγελται· διαταγείς¹⁵ δι’ ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτου. 20 (Ὁ δὲ μεσίτης ἑνός οὐκ ἐστίν, ὁ δὲ Θεὸς εἷς ἐστίν.) 21 Ὁ οὖν νόμος κατὰ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Θεοῦ?¹⁶ Μὴ γένοιτο! Εἰ γὰρ ἐδοθῆ νόμος ὁ δυναμένος ζῶοποιησάιν, οὕτως ἀν ἐκ νόμου ἦν¹⁷ ἡ δικαιοσύνη. 22 Ἀλλὰ συνεκλείσεν ἡ Γραφή τὰ¹⁸ πάντα ὑπο ἁμαρτιαν, ἵνα ἡ ἐπαγγελία ἐκ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ δοθῆ τοῖς πιστευούσιν.

23 Πρὸ τοῦ δε¹⁹ ἐλθεῖν τὴν πίστιν, ὑπο νόμον ἐφρουρούμεθα, συγκεκλεισμένοι²⁰ εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι. 24 Ὅστε ὁ νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστὸν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶμεν. 25 Ἐλθούσης δὲ τῆς πίστεως, οὐκετι ὑπο παιδαγωγῶν ἐσμεν.

¹ γὰρ f³⁵ [96%] RP, HF, OC, TR, CP || 1 οτι xA, B, C [4%] NU || 1 τι P⁴⁶

² ἐν f³⁵ A, C [93%] RP, HF, OC, TR, CP || --- P⁴⁶ xB [4%] NU || ἐπι [3%]

³ ἐν rell || 1 τῷ [1%] CP

⁴ ἀνθρώπος f³⁵ (93.1%) RP, HF, OC, TR, CP || --- P⁴⁶ xA, B, C (6.6%) NU || long omissions (0.3%)

⁵ γενομενός rell || γινομενός CP

⁶ γεγραπται γὰρ f³⁵ x [98%] RP, HF, OC, TR, CP || ~ οτι 1 P⁴⁶ A, B, C [2%] NU

⁷ γενῆται rell || γενησεται C [10%] || γενητε [2%]

⁸ ἀδελφοί rell || --- [1%] CP

⁹ ἐρρηθήσαν f³⁵ xA, B, C, I [40%] OC, CP, NU || ἐρεθήσαν [4%] || ἐρηθήσαν [55%] RP, HF, TR || ἐρηθήσαν [1%]

¹⁰ καὶ rell || --- [6%] CP

¹¹ σου rell || --- CP

¹² εἰς χριστον f³⁵ I, 0176 [97.5%] RP, HF, OC, TR, CP || --- P⁴⁶ xA, B, C [2.5%] NU

¹³ ἐτη τετρακοσία καὶ τριακοντα f³⁵ 0176 [93%] RP, HF, OC, TR, CP || ~ 2341 P⁴⁶ xA, B, C [7%] NU

¹⁴ ὧ f³⁵ P⁴⁶ xA, B, C [75%] RP, HF, OC, TR, CP, NU || ο [25%]

¹⁵ διαταγείς rell || διαταγείσα CP || διαταγής [8%] || διαταγίς [0.5%]

¹⁶ τοῦ θεοῦ f³⁵ xA, C [99%] RP, HF, OC, TR, CP [NU] || --- P⁴⁶ B [alone] || 2 [0.5%]

¹⁷ ἀν ἐκ νόμου ἦν f³⁵ 0176* (86.4%) RP, HF, OC, TR || 12 τοῦ 34 (1.5%) || ~ 2314 A, C (1.5%) NU || ~ 2341 x (4%) || 234 (3.1%) CP || 123 (0.7%) || ~ 231 (1.5%) || ~ ἐν 314 B (alone) || ~ ἐν 341 P⁴⁶ (alone) || four other readings (1%)

¹⁸ τὰ rell || --- [3%] CP

¹⁹ δε rell || --- [9%] CP || γὰρ [3%] || ~ δε τοῦ OC

²⁰ συγκεκλεισμένοι f³⁵ C, 0176 [97%] RP, HF, OC, TR, CP || συγκεκλεισμένοι P⁴⁶ A, B [1%] || συγκεκλεισμένοι x [1%] || συγκεκλεισμένοι [1%] NU

26 Παντες γαρ¹ υιοι Θεου εστε δια της πιστεως εν Χριστω Ιησου. 27 Όσοι γαρ εις Χριστον εβαπτισθητε Χριστον ενεδυσασθε. 28—ουκ ενι Ιουδαιος ουδε Έλλην, ουκ ενι δουλός ουδε² ελευθερος, ουκ ενι αρσεν και θηλυ· παντες γαρ υμεις εις εστε εν Χριστω Ιησου—29 ει δε υμεις³ Χριστου, αρα του Αβρααμ σπερμα εστε και⁴ κατ' επαγγελιαν κληρονομοι.

[Sons or slaves]

4.1 Λεγω δε, εφ' όσον χρονον ό κληρονομος νηπιος εστιν, ουδεν διαφερει δουλου, κυριος παντων ων, 2 αλλ⁵ ύπο επιτροπους εστιν και οικονομους αχρι της προθεσμιας του πατρος. 3 Ούτως και ήμεις, ότε ημεν νηπιοι, ύπο τα στοιχεια του κοσμου ημεν⁶ δεδουλωμενοι. 4 Ότε δε ηλθεν το πληρωμα του χρονου, εξαπεστειλεν ό Θεος τον Υιον αυτου, γενομενον⁷ εκ γυναικος, γενομενον ύπο νομον,⁸ 5 ίνα τους ύπο νομον εξαγοραση, ίνα την υιοθεσιαν απολαβωμεν. 6 Ότι⁹ δε εστε υιοι, εξαπεστειλεν ό Θεος το Πνευμα του Υιου αυτου εις τας καρδιας υμων¹⁰ κραζον,¹¹ “Αββα, ό Πατηρ”. 7 Όστε ουκετι ει δουλός αλλ¹² υίός, ει δε υίός, και κληρονομος Θεου δια Χριστου.¹³

[Paul's concern]

8 Αλλα τοτε μεν, ουκ ειδοτες Θεον, εδουλευσατε τοις μη φυσει¹⁴ ουσιν θεοις. 9 Νυν δε γνοντες¹⁵ Θεον—μαλλον δε γνωσθεντες ύπο Θεου—πως επιστρεφετε παλιν επι τα ασθενη και πτωχα στοιχεια, οις παλιν ανωθεν δουλευειν θελετε? 10 Ημερας παρατηρησθε και μηνας και καιρους και ενιαντους. 11 Φοβουμαι υμας, μη πως εικη κεκοπιακα εις υμας.

12 Γινεσθε ως εγω, ότι καγω ως υμεις, αδελφοι, δεομαι υμων. Ουδεν με ηδικησατε. 13 Οιδατε δε ότι δι' ασθeneian της σαρκος ευηγγελισαμην υμιν το προτερον. 14 Και τον πειρασμον μου¹⁶ τον¹⁷ εν τη σαρκι μου ουκ εξουθενησατε ουδε εξεπτυσατε, αλλ¹⁸ ως αγγελον Θεου εδεξασθε με, ως Χριστον Ιησουν. 15 Τίς¹⁹ ουν ην²⁰ ό μακαρισμος υμων? Μαρτυρω γαρ υμιν ότι ει δυνατον τους οφθαλμους υμων εξορυξαντες αν²¹ εδωκατε μοι. 16 Όστε εχθρος υμων γεγονα αληθευων υμιν?

17 Ζηλουσιν υμας—ου καλως αλλα²² εκκλεισαι²³ υμας θελουσιν, ίνα αυτους ζηλουτε.²⁴ 18 Καλον δε το¹ ζηλουσθαι εν καλω παντοτε, και μη μονον εν τω παρειναι με προς υμας.

¹ γαρ *rell* || --- [1%] CP

² ουδε *rell* || ουδ CP || ουτε [7%]

³ υμεις *rell* || του CP

⁴ και *f*³⁵ [94%] RP, HF, OC, TR || --- *κ*A, B, C [6%] CP, NU

⁵ αλλ *f*³⁵ [40%] || αλλα *κ*A, B, C [60%] RP, HF, OC, TR, CP, NU

⁶ ημεν *f*³⁵ A, B, C [98.5%] RP, HF, OC, TR, CP || ημεθα *P*⁴⁶ *κ* [1.5%] NU

⁷ γενομενον *f*³⁵ *P*⁴⁶ *κ*A, B, C [71%] RP, HF, OC, TR, NU || γεννωμενον [12%] CP || γενομενον [16%] || γενωμενον [1%]

⁸ νομον *rell* || νομου [1%] CP

⁹ οτι *rell* || οτε [4%] CP

¹⁰ υμων *f*³⁵ [94%] syr, RP, HF, OC, TR, CP || ημων *P*⁴⁶ *κ*A, B, C [6%] lat, cop, NU || one other variant

¹¹ κραζον *rell* || κραζων [15%]

¹² αλλ *f*³⁵ [60%] RP, HF, OC, TR || αλλα *P*⁴⁶ *κ*A, B, C [40%] CP, NU

¹³ θεου δια χριστου *f*³⁵ (74%) RP, HF, OC, TR, CP || 23 (1.3%) || 12 ιησου 3 (14.4%) || 2 ιησου 3 (0.7%) || ~ 21 *P*⁴⁶ *κ*A, B, C (1.5%) NU || --- (0.7%) || μεν 1 συγκληρονομος δε 3 (6.4%) || four other readings (1%)

¹⁴ μη φυσει *f*³⁵ [93%] RP, HF, OC, TR, CP || ~ 21 *P*⁴⁶ *κ*(A, B) C [5%] NU || 2 [2%]

¹⁵ γνοντες *rell* || γνωντες [10%]

¹⁶ μου *f*³⁵ *P*⁴⁶ C (86.9%) RP, HF, OC, TR, CP || --- (11.4%) || υμων *κ*A, B (1.7%) NU

¹⁷ τον *f*³⁵ C (97.8%) RP, HF, OC, TR, CP || --- *P*⁴⁶ *κ*A, B (2.2%) NU

¹⁸ αλλ *rell* || αλλα *P*⁴⁶ B [1%] NU

¹⁹ τις *f*³⁵ [96%] RP, HF, OC, TR, CP || που *P*⁴⁶ *κ*A, B, C [4%] NU

²⁰ ην *f*³⁵ [86%] RP, HF, OC, TR, CP || --- *P*⁴⁶ *κ*A, B, C [14%] NU

²¹ αν *f*³⁵ [97%] RP, HF, OC, TR, CP || --- *P*⁴⁶ *κ*A, B, C [2%] NU || two other variants [1%]

²² αλλα *rell* || αλλ C [18%]

²³ εκκλεισαι *rell* || εκκλησαι [13%] || four other spellings *κ*A [3%]

²⁴ ζηλουτε *f*³⁵ *κ*A, B, C (85.5%) RP, HF, OC, TR, NU || ζηλουται (8.3%) || ζηλωτε (4.5%) || ζηλωται (0.7%) || five other readings (1.2%) || ζηλουσθε CP

19 Τεκνια² μου, οὐς παλιν ωδινω αχρῖς³ οὐ μορφωθη Χριστος εν ὑμιν 20—ηθειλον δε παρειναι προς ὑμας αρτι και αλλαξαι την φωνην μου· οτι απορουμαι εν ὑμιν.

[‘Hagar’ VS ‘Sarah’]

21 Λεγετε μοι, οἱ ὑπο νομον θελοντες ειναι, τον νομον ουκ ακουετε? 22 Γεγραπται γαρ οτι Ἀβρααμ δυο υἱους εσχεν: ἕνα εκ της παιδισκης και ἕνα εκ της ελευθερας. 23 Ἀλλ’⁴ ὁ μεν εκ της παιδισκης κατα σαρκα γεγεννηται, ὁ δε εκ της ελευθερας δια της⁵ επαγγελιας, 24 ἄτινα εστιν αλληγορουμενα. Αὐται γαρ εἰσιν⁶ δυο διαθηκαι: μια μεν απο ορους Σινα, εις δουλειαν γεννωσα, ἣτις εστιν Ἀγαρ⁷ 25 (το γαρ Ἀγαρ⁸ Σινα ορος εστιν εν τη Αραβια, συστοιχει⁹ δε τη νυν Ἱερουσαλημ,¹⁰ δουλευει δε¹¹ μετα των τεκνων αυτης): 26 ἡ δε ανω Ἱερουσαλημ ελευθερα εστιν, ἣτις εστιν μητηρ παντων¹² ἡμων. 27 Γεγραπται γαρ: “Ευφρανθητι, στειρα, ἡ ου τικτουσα· ῥηξον και βοησον, ἡ ουκ ωδινουσα· οτι πολλα τα τεκνα της ερημου μαλλον ἢ της εχουσης τον ανδρα.” 28 Ἡμεῖς¹³ δε, αδελφοι, κατα Ισαακ, επαγγελιας τεκνα εσμεν.¹⁴ 29 Ἀλλ’ ὡσπερ τοτε ὁ κατα σαρκα γεννηθεις εδιωκεν τον κατα Πνευμα, οὕτως και νυν. 30 Ἀλλα τί λεγει ἡ Γραφη? “Ἐκβαλε¹⁵ την παιδισκην και τον υἱον αυτης, ου γαρ μη κληρονομησῆ¹⁶ ὁ υἱος της παιδισκης μετα του υἱου της ελευθερας!” 31 Ἀρα,¹⁷ αδελφοι, ουκ εσμεν παιδισκης τεκνα, αλλα της ελευθερας.

[Freedom in Christ]

5.1 Τη ελευθερια ουν ἡ¹⁸ Χριστος ἡμας¹⁹ ηλευθερωσεν, στηκετε,²⁰ και μη παλιν ζυγω δουλειας ενεχεσθε.²¹ 2 Ἴδε, εγω, Παυλος, λεγω ὑμιν οτι εαν περιτεμνησθε, Χριστος ὑμας ουδεν ωφελησει.²² 3 Μαρτυρομαι²³ δε παλιν παντι ανθρωπω περιτεμνομενω οτι οφειλετης εστιν ὅλον τον νομον ποιησαι.²⁴ 4 Κατηργηθητε απο του²⁵ Χριστου, οἵτινες εν νομω δικαιοσθε· της χαριτος εξεπεσετε.²⁶ 5 Ἡμεῖς γαρ Πνευματι εκ πιστεως ελπιδα δικαιοσυνης απεκδεχομεθα. 6 Εν γαρ Χριστω Ἰησου ουτε περιτομη τι ισχυει ουτε ακροβυστια, αλλα πιστις δι’ αγαπης ενεργουμεινη.

¹ το f³⁵ [97%] RP, HF, OC, TR, CP || --- xA, B, C [3%] NU

² τεκνια f³⁵ (A)C [99%] RP, HF, OC, TR, CP || τεκνα xB [1%] NU

³ αχρῖς f³⁵ A, C [97.5%] HF, OC, TR, CP || μεχρῖς xB [1.5%] NU || αχρι [1%] RP

⁴ ἀλλ̄ rell || και CP || ἀλλα B

⁵ δια της f³⁵ B [88%] RP, HF, OC, TR, CP || δι P⁴⁶ xA, C [6%] NU || κατ [6%]

⁶ εἰσιν f³⁵ P⁴⁶ A, B, C [92%] RP, HF, OC, CP, NU || 1 αι x [8%] TR

⁷ ἀγαρ f³⁵ OC, TR, CP || ἄγαρ RP, HF, NU

⁸ γαρ ἀγαρ f³⁵ (90.4%) RP, HF, OC, TR, CP || 1 xC (2.5%) || 2 (0.3%) || δε 2 A, B (5%) NU || δε P⁴⁶ (alone) || three long omissions [homoioteleuton] (1.7%)

⁹ συστοιχει rell || συστυχει [20%] || συνστοιχει P⁴⁶ B [0.5%] || six further spellings [3%]

¹⁰ ἱερουσαλημ f³⁵ [80%] RP, OC, TR, CP || ιερουσαλημ [20%] HF, NU (Unless an uncial consistently marks breathing, the absence of a mark cannot be trusted.)

¹¹ δε f³⁵ [61%] RP, HF, OC, TR, CP || γαρ P⁴⁶ xA, B, C [4%] NU || νυν [35%]

¹² παντων f³⁵ A [97%] RP, HF, OC, TR, CP || --- P⁴⁶ xB, C [3%] NU

¹³ ἡμεῖς f³⁵ xA, C [92%] RP, HF, OC, TR, CP || υμεις P⁴⁶ B [8%] NU

¹⁴ εσμεν f³⁵ xA, C [94%] RP, HF, OC, TR, CP || εστε P⁴⁶ B [6%] NU

¹⁵ ἐκβαλε rell || ἐκβαλλε [1%] CP || ἐκβαλαι [1%]

¹⁶ κληρονομησῆ f³⁵ A, C [80%] RP, HF, TR || κληρονομησει P⁴⁶ xB [20%] OC, CP, NU

¹⁷ ἀρα f³⁵ P⁴⁶ [95%] RP, HF, OC, TR, CP || διο xB [2%] NU || ἡμεῖς δε A, C [1%] || --- [1%] || one other variant

¹⁸ ουν η f³⁵ (80%) RP, HF, OC, TR || 1 (5.4%) || 2 (3.5%) || --- xA, B, C (6.3%) NU || 12 ὀ (2.3%) CP || 1 ὀ (2.1%) || 2 ὀ (0.3%)

¹⁹ χριστος ἡμας f³⁵ C (89.6%) RP, HF, OC, TR, CP || ~ 21 xA, B (2.3%) NU || 1 υμας (7.6%) || 1 (0.5%)

²⁰ στηκετε f³⁵ (91.9%) RP, HF, OC, TR, CP || 1 ουν xA, B, C (6.9%) NU || στητε (0.2%) || στητε ουν (0.3%) || στηκεται ουν (0.7%)

²¹ ενεχεσθε rell || ανεχεσθε [10%] || ενεχεσθαι A [4.5%] || ανεχεσθαι [0.3%]

²² ωφελησει rell || οφελησει [4%] CP || ωφεληση [4%]

²³ μαρτυρομαι rell || μαρτυρωμαι [11%]

²⁴ ποιησαι rell || ποιησας CP || πληρωσαι [5%]

²⁵ του f³⁵ A [97.5%] RP, HF, OC, TR, CP || --- P⁴⁶ xB, C [2.5%] NU

²⁶ εξεπεσετε f³⁵ [45%] HF || εξεπεσατε P⁴⁶ xA, B, C [54%] RP, OC, TR, CP, NU || two other variants [1%]

7 Ετρεχετε καλως· τίς ὑμας ενεκοψεν¹ τη² αληθεια μη πειθεσθαι? 8 Ἡ πεισμονη ουκ εκ του καλουτος ὑμας. 9 Μικρα ζυμη³ ὄλον το φυραμα ζυμοι. 10 Εγω πεποιθα εις ὑμας εν Κυριω, ὅτι ουδεν αλλο φρονησετε· ὁ δε ταρασσων ὑμας βαστασει το κριμα, ὅστις αν⁴ ἦ.

11 Εγω δε, αδελφοι, ει περιτομην ετι κηρυσσω, τί ετι διωκομαι? Αρα κατηργηται το σκανδαλον του σταυρου. 12 Οφελον⁵ και αποκοψονται⁶ οἱ αναστατουντες ὑμας!

13 Ὑμεις γαρ επ' ελευθερια εκληθητε, αδελφοι· μονον μη την ελευθεριαν εις αφορμην τη σαρκι, αλλα δια της αγαπης δουλευετε αλληλοις. 14 Ὁ γαρ πας νομος⁷ εν ἐνι λογω πληρουται,⁸ εν τω "αγαπησεις τον πλησιον σου ὡς σεαυτον."⁹ 15 Ει δε αλληλους δακνυτε και κατεσθιετε, βλεπετε μη¹⁰ ὑπο¹¹ αλληλων αναλωθητε.

[Spirit X flesh]

16 Λεγω δε, Πνευματι περιπατετε και επιθυμιαν σαρκος ου μη τελεσητε. 17 Ἡ γαρ σαρξ επιθυμει κατα του Πνευματος, το δε Πνευμα κατα της σαρκος· ταυτα δε¹² αντικειται¹³ αλληλοις,¹⁴ ἵνα μη ἂ αν¹⁵ θελητε, ταυτα ποιητε. 18 Ει δε Πνευματι αγεσθε ουκ εστε ὑπο νομον.¹⁶

19 Φανερα δε εστιν τα εργα της σαρκος, ἄτινα εστιν: μοιχεια,¹⁷ πορνεια,¹⁷ ακαθαρσια, ασελγεια, 20 ειδωλολατρια,¹⁸ φαρμακεια,¹⁹ εχθραι,²⁰ ερις,²¹ ζηλοι,²² θυμοι, εριθειαι, διχοστασαι, αιρεσεις, 21 φθονοι, φονοι,²³ μεθαι, κωμοι, και τα ὁμοια τουτοις· ἂ προλεγω²⁴ ὑμιν, καθως και²⁵ προειπον, ὅτι οἱ τα τοιαυτα πρασσοντες βασιλειαν Θεου ου κληρονομησουσιν.

22 Ὁ δε καρπος του Πνευματος εστιν αγαπη, χαρα, ειρηνη, μακροθυμια, χρηστοτης, αγαθωσυνη,²⁶ πιστις, 23 πραοτης,²⁷ εγκρατεια—κατα των τοιoutων ουκ εστιν νομος. 24 Οἱ δε του Χριστου²⁸ την σαρκα εσταυρωσαν συν τοις παθημασιν και ταις επιθυμιαις.

25 Ει ζωμεν Πνευματι, Πνευματι και στοιχωμεν.²⁹ 26 Μη γινωμεθα¹ κενοδοξοι, αλληλους προκαλουμενοι,² αλληλοις³ φθονουντες.

¹ ενεκοψεν *rell* || ανεκοψεν TR

² τη ^f35 P⁴⁶C [99.5%] RP, HF, OC, TR, CP [NU] || --- ^κA, B [alone]

³ ζυμη *rell* || ζημοι CP

⁴ αν ^f35 C [94%] RP, HF, OC, TR, CP || εαν P⁴⁶ ^κA, B [6%] NU

⁵ οφελον *rell* || ωφελον [20%] || αρα P⁴⁶

⁶ αποκοψονται *rell* || αποκοψωνται P⁴⁶ [1%] CP

⁷ νομος ^f35 P⁴⁶ ^κA, B, C [82%] RP, HF, OC, TR, CP, NU || λογος [18%]

⁸ πληρουται ^f35 [97%] RP, HF, OC, TR, CP || πεπληρωται P⁴⁶ ^κA, B, C [2.5%] NU || three other readings [0.5%]

⁹ σεαυτον ^f35 ^κA, B, C [55%] HF, OC, NU || εαυτον P⁴⁶ [45%] RP, TR, CP (It would be easy to drop a C—ΩCCEAUTON.)

¹⁰ μη *rell* || μηπω CP

¹¹ υπο ^f35 A, C [84%] RP, HF, TR || υπ P⁴⁶ ^κB [16%] OC, CP, NU

¹² δε ^f35 A, C [98.5%] RP, HF, OC, TR, CP || γαρ P^{46v} ^κB [1.5%] NU

¹³ αντικειται *rell* || αντικεινται [28%] CP

¹⁴ αντικειται αλληλοις ^f35 P^{46v} ^κ [97%] RP, HF, OC, TR, CP || ~ 21 (A)B, C [3%] NU

¹⁵ αν ^f35 B [96%] RP, HF, OC, TR, CP || εαν ^κA [3.5%] NU || --- C [0.5%]

¹⁶ υπο νομον *rell* || απο νομου CP

¹⁷ μοιχεια πορνεια ^f35 [92%] RP, HF, OC, TR (CP) || ~ 21 [3%] || 2 (^κ)A, B, C [2%] NU || --- [3%]

¹⁸ ειδωλολατρια ^f35 C [70%] OC, CP, NU || ειδωλολατρεια ^κA, B [27%] RP, HF, TR || ειδωλολατρια [2%] || three other spellings [1%]

¹⁹ φαρμακεια *rell* || φαρμακια ^κA [15%] CP

²⁰ εχθραι *rell* || εχθρα [10%]

²¹ ερις ^f35 ^κA, B [60%] NU || ερεις C [40%] RP, HF, OC, TR, CP

²² ζηλοι ^f35 ^κC [98.5%] RP, HF, OC, TR, CP || ζηλος B [1%] NU || two other readings [0.5%]

²³ φονοι ^f35 A, C [95%] RP, HF, OC, TR, CP || --- P⁴⁶ ^κB [5%] NU (An easy case of homoioteleuton.)

²⁴ α προλεγω *rell* || απερ λεγω CP

²⁵ και ^f35 A, C [98.5%] RP, HF, OC, TR, CP || --- P⁴⁶ ^κB [1.5%] NU

²⁶ αγαθωσυνη *rell* || αγαθοσυνη [25%]

²⁷ πραοτης ^f35 [98.5%] RP, HF, OC, TR, CP || πραυτης P⁴⁶ ^κA, B, C [1.5%] NU

²⁸ χριστου ^f35 P⁴⁶ [97.5%] RP, HF, OC, TR, CP || ιησου ^κA, B, C [2.5%] [NU]

²⁹ στοιχωμεν *rell* || στιχωμεν [13%] CP

[Practical instructions]

6.1 Αδελφοί, εάν και προληφθῆ⁴ ἄνθρωπος ἐν τινὶ παραπτώματι, ὑμεῖς, οἱ πνευματικοί, καταρτιζέτε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πραότητος,⁵ σκοπῶν σεαυτὸν μὴ καὶ συπειρασθῆς.⁶ 2 Ἀλλήλων τὰ βάρη βασταζέτε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε⁷ τὸν νόμον τοῦ⁸ Χριστοῦ. 3 Εἰ γὰρ δοκεῖ τις εἶναι τι, μηδὲν ὧν, ἑαυτὸν φρεναπάτα.⁹ 4 Τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ¹⁰ δοκιμάζετω ἕκαστος, καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καυχῆμα ἔξει, καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον. 5 Ἐκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βαστασεῖ.

6 Κοινωνεῖτω δὲ ὁ κατηχούμενος τὸν λόγον τῶν κατηχούντων ἐν πασὶν ἀγαθοῖς. 7 Μὴ πλανασθε, Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται· ὁ γὰρ εἰς σπειρῆ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει 8—ὅτι ὁ σπειρῶν εἰς τὴν σάρκα ἑαυτοῦ ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθορὰν· ὁ δὲ σπειρῶν εἰς τὸ Πνεῦμα ἐκ τοῦ Πνεύματος θερίσει ζῶν ἁγιωσύνην.

9 Τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακώμεν,¹¹ καιρῶν γὰρ ἰδίῳ θερίσομεν,¹² μὴ ἐκλυόμενοι. 10 Ἀρα οὖν, ὡς καιρὸν ἐχομέν, ἐργαζώμεθα¹³ τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως.

[Boast in the cross]

11 Ἴδετε πηλικίους ὑμῖν γραμμασίῳ ἐγράψα τῆ ἐμῆ χειρὶ. 12 Ὅσοι θέλουσιν εὐπροσώπησαι ἐν σαρκί, οὗτοι ἀναγκάζουσιν ὑμᾶς περιτεμεσθαι, μόνον ἵνα μὴ τῶ σταυρῶ τοῦ Χριστοῦ¹⁴ διωκῶνται.¹⁵ 13 Οὐδὲ γὰρ οἱ περιτετμημένοι¹⁶ αὐτοὶ νόμον φυλάσσουσιν, ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς περιτεμεσθαι ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρα¹⁷ σαρκὶ καυχῶνται.¹⁸ 14 Ἐμοὶ δὲ, μὴ γένοιτο καυχασθαι εἰ μὴ ἐν τῶ σταυρῶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταυρῶται, καγὼ τῷ¹⁹ κόσμῳ. 15 Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὐτε²⁰ περιτομὴ τι ἰσχύει²¹ οὐτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις. 16 Καὶ ὅσοι τῶ κανονί²² τούτῳ στοιχησοῦσιν, εἰρήνην ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἐλεος, καὶ ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ τοῦ Θεοῦ.

17 Τοῦ λοιποῦ, κοπούς μοι μηδεὶς παρεχέτω, ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ²³ ἐν τῶ σώματι μου βασταζῶ.

¹ γινώμεθα f³⁵ xA,C [61%] RP,HF,OC,TR,NU || γινόμεθα [9%] || γενώμεθα [20%] CP || γενομεθα [9%] || γεινώμεθα P⁴⁶B [1%]

² προκαλούμενοι f³⁵ P⁴⁶ xA,B,C [75%] RP,HF,OC,TR,NU || προσκαλούμενοι [25%] CP

³ ἀλλήλοις f³⁵ xA,C [60%] RP,HF,OC,TR,CP,NU || ἀλλήλους P⁴⁶B [40%]

⁴ προληφθῆ f³⁵ C [91.5%] RP,HF,OC,TR || προσληφθῆ [5%] CP || προλημφθῆ P⁴⁶ xA,B [1.5%] NU || three other spellings [2%]

⁵ πραότητος f³⁵ A,C [98.5%] RP,HF,OC,TR,CP || πραυτητος P⁴⁶ xB [1.5%] NU

⁶ πειρασθῆς rell || πειρασθεῖς [18%]

⁷ ἀναπληρώσατε f³⁵ xA,C [97.5%] RP,HF,OC,TR,CP || ἀναπληρώσατε B [2%] NU || ἀποπληρώσατε P⁴⁶ || one other variant

⁸ τοῦ rell || --- CP

⁹ ἑαυτὸν φρεναπάτα f³⁵ [97%] RP,HF,OC,TR,CP || ~ 21 P⁴⁶ xA,B,C [3%] NU

¹⁰ ἑαυτοῦ rell || αὐτοῦ [10%]

¹¹ ἐκκακώμεν f³⁵ C [98.5%] RP,HF,OC,TR,CP || ἐγκακώμεν xA(B) [1.5%] NU

¹² θερίσομεν f³⁵ A,B [71%] RP,HF,OC,TR,CP,NU || θερισώμεν xC [29%]

¹³ ἐργαζώμεθα f³⁵ xB,C [65%] RP,HF,OC,TR,CP,NU || ἐργαζόμεθα A [28%] || ἐργασώμεθα P⁴⁶ [6%] || ἐργασομεθα [1%]

¹⁴ μὴ τῶ σταυρῶ τοῦ χριστοῦ f³⁵ [97%] RP,HF,OC,TR,CP || ~ 23451 xA,C [1.5%] NU || ~ 2345 ἰησοῦ 1 P⁴⁶B [0.5%] || three other variants [1%]

¹⁵ διωκῶνται f³⁵ xB [65%] RP,HF,OC,TR,CP,NU || διωκονται P⁴⁶ A,C [32%] || διωκοντε [3%]

¹⁶ περιτετμημένοι f³⁵ P⁴⁶B [66%] RP,HF,OC,CP || περιτετμομενοι xA,C [32%] TR,NU || four other spellings [2%]

¹⁷ ὑμετέρα rell || ἡμετέρα [13%]

¹⁸ καυχῶνται rell || καυχῶνται [18%]

¹⁹ τῶ f³⁵ [98%] RP,HF,OC,TR,CP || --- P⁴⁶ xA,B,C [2%] NU

²⁰ ἐν γὰρ χριστῷ ἰησοῦ οὐτε f³⁵ xA,C (96.5%) RP,HF,OC,TR,CP || οὐτε γὰρ P⁴⁶B (3%) NU || two other readings (0.5%)

²¹ ἰσχύει f³⁵ [97.5%] RP,HF,OC,TR,CP || ἐστίν P⁴⁶ xA,B,C [2.5%] NU

²² κανονί rell || κανωνί [10%]

²³ κυρίου ἰησοῦ f³⁵ [95.5%] RP,HF,OC,TR,CP || 2 P⁴⁶ A,B,C [1%] NU || 12 χριστοῦ x [1%] || χριστοῦ [1.5%] || 1 ἡμῶν 2 χριστοῦ [0.5%] || three other variants [0.5%]

[Sign off]

18 Ἡ χάρις του Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ του πνεύματος ὑμῶν, ἀδελφοί.
 Ἀμην.¹

¹ The citation of f³⁵ is based on nineteen MSS—18, 35, 201, 204, 328, 386, 444, 547, 928, 1248, 1249, 1548, 1637, 1725, 1855, 1892, 2466, 2587 and 2723—all of which I collated myself. 204, 1637 and 2587 are 'perfect' representatives of f³⁵ in Galatians, as they stand, but the exemplars of another four probably were as well. The uniformity is impressive. Since these MSS come from all over the Mediterranean world (Sinai, Jerusalem, Patmos, Constantinople, Trikala, Mt. Athos [five different monasteries], Rome, etc.) they are certainly representative of the family, giving us the precise family profile—it is reflected in the Text without exception.

I have included six published editions in the apparatus—RP, HF, OC, TR, CP, NU. RP = Robinson-Pierpont (2005), HF = Hodges-Farstad, OC = the Greek Text of the Greek Orthodox Church (also used by other Orthodox Churches; I have not collated OC, so it may have some private readings not noted in the apparatus), TR = *Textus Receptus*, CP = Complutensian Polyglot, NU = N-A²⁶/UBS³ (N-A²⁷/UBS⁴ offer changes in the critical apparatus, not in the text; the text is still that of N-A²⁶/UBS³).

In the statements of evidence I have included the percentage of manuscript attestation for each variant within either ( ) or [ ]. I have used ( ) for the evidence taken from TuT, which I take to be reasonably precise. For the variant sets that are not covered there I used Reuben Swanson's excellent collations (*New Testament Greek Manuscripts: Galatians* [Ed. Reuben Swanson, Wheaton: Tyndale House Publishers, 1999]). For Galatians Swanson collated 78 MSS, six being fragmentary (for any given variant set there will usually be at least 70 MSS listed), and I occasionally supplemented from Scrivener and von Soden—the percentages offered, I have used [ ] for these, are extrapolations based on a comparison of these sources.

I venture to predict, if complete collations ever become available, that for any non-Byzantine variants listed with 5 to 1% support (in my apparatus) the margin of error should not exceed ± 1%; for non-Byzantine variants listed with 10 to 6% support the margin of error should hardly exceed ± 2%; where there is some division among the Byzantine witnesses the margin of error should rarely exceed ± 10%—by comparing Swanson with TuT, I believe one can make a fairly accurate extrapolation.

As an arbitrary decision, I have limited the citation of individual MSS to those dated to the 5th century or earlier; the same holds for the sporadic citation of early versions. I use *re//* to indicate that the reading is supported by all other witnesses, and printed editions (of the six included in the apparatus), compared to the other reading. The Greek font used is Bwgrkl and may be downloaded free from <http://www.bibleworks.com/fonts.html>.